

Türkiyede İçmesuyu problemi

Yaklaşık olarak 61.000 adet şehir, kasaba, köy ve köylere bağlı mahalleleri ihtiva eden Türkiye'nin nüfusu 28 milyondur. Halen nüfusun % 70 i köylerde ve köy karakterini haiz 3000 den az nüfuslu kasabalarda yaşamaktadır. Memleketimizde 60.250 adet köy ve mahalle ile bu rakama dahil 500 adet küçük kasaba mevcuttur.

Toplumların içmesuyu durumlarının tesbiti maksadiyle 1958 senesinde yapılan anket neticesinde köylerimizin % 40 ında sıhhi ve yeterli su bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Sonradan yapılan incelemelerden ve mahallî müracaatlardan suyu mevcut görünen bir kısım köylerin de sıhhi içmesuyuna sahip olmadıkları anlaşılmıştır.

Köylerin bugünkü içmesuyu imkânlarını ve tesis durumlarını tesbit etmek bakımından 1960 senesi sonlarına doğru DSİ Genel Müdürlüğünce başlanmış olan köy içmesuyu envanterlerinin toplanması işi henüz ikmâl edilmemiş olmakla beraber, ümit edilen en iyimser neticeler % 50 civarındadır.

Buna göre, ortalama olarak 30.000 köyümüzde hiç bir sıhhi içmesuyu tesisi yoktur. Köy sakinleri kar ve sel sularıyla doldurdıkları sarnıç, sathî kuyu, dere, göl ve kanal sularından istifade etmektedirler. Her türlü kirlenmeye müsait olan bu sular hiç bir muameleye tâbi tutulmadan kullanıldıklarından su vasıtasıyla yayılan bulaşıcı hastalıkların kontrol altına alınmasına imkân vermemekte ve vatandaş sağlığını tehlikeye düşürmektedir.

Diğer taraftan sıhhi içme suyu tesisatının mevcut olduğunu kabul ettiğimiz 30.000 köyümüzün % 50 sinde ancak günlük içmesuyu mevcuttur. Sıhhi kullanma suyundan mahrum olan bu gibi köylerde, müstakbel sarfiyatların da kale alınarak, yakın bir gelecekte yeni tesislerin yapılması zarureti ortaya çıkmaktadır.

Netice olarak 60.000 köyden 15.000 inde sıhhi ve yeterli sarfiyatı haiz içmesuyu mevcut olup, geri

Yazan :
MEHMET GÖLHAN
Yük. Müh.

kalan 45.000 köyümüzde içmesuyu yoktur denebilir. Bu durum, yapmakta olan envanterlerin kıymetlendirilmesiyle tam olarak tevazuh edecektir. Susuz toplumlarda yaşayan nüfus ise 15 milyondur. İçmesuyu tesisleri kâfi gelmeyip su sıkıntısı çeken şehirlerimizi de nazarı itibara alırsak, içmesuyuna ihtiyacı olan nüfusu rahatça 20 milyon olarak gösterebiliriz.

28 milyon nüfusu haiz memleketimizde 10 milyon vatandaş, sıhhi içmesuyundan tamamiyle, 10 milyon ise kısmen mahrumdur.

Diğer bir deyimle, Türkiye nüfusunun 2,5/7 i tamamen susuz, 2,5/7 i ise kısmen susuzdur. İçmesuyunu haiz nüfus ancak 2/7 mertebesindedir. Bu vaziyet, memleketimizden arzu edilmeyen bir hakikat olarak yükselmektedir.

İçmesu işlerinin bu vahim durumunun göz önüne alınarak, önceleri il özel idareleriyle yürütülmiye çalışılan köy içmesu işleri 9.5.1960 tarihinde kabul edilen 7478 sayılı kanun muvacehesinde DSİ Genel Müdürlüğünün asli vazifeleri arasına sokulmuş ve mezkûr kanuna istinaden DSİ merkez ve bölgeleri teşkilatlanmıştır.

Çalışmalara bir istikamet vermek gayesiyle elde mevcut malûmata istinaden bütün köy, mahalle ve küçük kasabalarımızın sıhhi ve kâfi içmesuyuna 15 sene zarfında kavuşturulacakları esasına göre uzun vâdeli bir program hazırlanmış bulunmaktadır.

Bu programa göre, köylerimizin içmesuyu ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için yapılacak tesisatların bu günlük rayicilere göre kıymeti 4 milyar liradır. İslâh ve tevsi tesisleri de kale alınırsa miktarın daha da artacağı muhakkaktır. Sözü edilen işlerin 15 senede bitirilebilmesi için her yıl 270 milyon TL. sına ihtiyaç vardır. Bu ise yılda 2000 köye su getirilmesi demektir.

Nüfusu 3000 den fazla olan 605 adet şehir ve kasabamızın içmesuyu tesislerinin ikmali için lüzumlu yatırım miktarının 3 milyar lira olarak tahmin edilmektedir.

Bu işlerin de 15 senede bitirilebilmesi için her sene 200 milyon liralık içmesuyu tesisinin yapılması icap eder.

Böylece Türkiye'de içmesuyu mevzuu cem'an 7 milyarlık bir sanayi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Memleket içmesuyu dâvasının 15 senede halli için senelik 470 milyon liralık tesislerin inşaatları zaruridir.

Köy içmesuları için 1962 yılı bütçesi 78 milyon TL. dir. Bu değere köylülerin yapacağı azami % 10 değerindeki yardımı da ilâve ederse içmesuyu işleri için bu sene sarfedeceğimiz meblâğ cem'an 86 milyon liradan ibarettir. Bu durumda plânlanan programın ancak 86/270 = 1/3 ü mertebesinde iş yapmak mümkün olacaktır ki 15 sene içinde köy içmesuyu işlerinin ikmaline imkân bulunamayacaktır.

İşin portresini bu şekilde belirtmek suretiyle mevzuun azameti ortaya serilmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan içmesuyu tesislerinin yapılmasında halkdan azami yardım sağlanması kaçınılmaz bir zaruret halini almaktadır.

Sıhhi içmesuyunun önemini anlayarak ona öncelik veremiyen. neye geliri mahdud olan toplumlarımızın yapabilecekleri en fazla yardım, tesis bedellerinin % 10-15 şî mertebesinde olabilecektir. Birçok memleketlerde olduğu gibi, bizde de içmesuyu tesislerinin, halk tarafından benimsenerek yaptırılması, arzu edilen bir hal tarzıdır. Yaşama seviyesi nisbeten düşük olan toplumlarımız tarafından bu sıhhi dâvanın benimsenilmesi, çok uzun senelere ihtiyaç hissettiren bir eğitim problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa, en hayati bir ihtiyaç maddesini karşılayacak olan içmesuyu tesisleri inşaatlarının daha fazla gerçekleştirilmesine işin tahammülü kalmamıştır. Bu itibarla köy içmesuyu tesisleri devlet tarafından yap-

tırılmak zaruretindedir. Memleketimiz için rantabl olmıyan içmesuyu tesislerinin inşaaı Devlet için muazzam bir yük olmaktadır. Su yoluyla geçen bulaşıcı hastalıkların kontrol altına alınması, köylü vatandaşlarımızın sıhhi şartlar altında yaşaması ve hayat standartlarının yükseltilmesi bakımından, bu davanın halli hususunda bu gün için, devlet yardımından başka yapılacak bir iş yok gibidir.

Hazırlanan plân gereğince her sene 2000 köye sıhhi içmesuyu tesisi inşaa edilmelidir. Bunun için senelik asgarî 8000 km. su borusuna ihtiyaç vardır.

Nüfusu 300 den büyük olan kasaba ve şehirlerimizin yıllık boru ihtiyaçlarını 2000 km. ve sanayi husesi sektörü için 800 km. kabul edersek, memleketimiz için senelik lüzumlu boru tulû 10.800 km. mertebesinde olmalıdır.

Bugün Türkiye'de mevcut boru fabrikalarının yıllık kapasiteleri ortalama olarak şu şekildedir.

Karabük Font Boru Fabr. 900 km.
İzmit Çelik Boru Fabr. 6.000 »
Kartal Asbestli Boru Fabr. 900 »

Toplam : 7.800 km.

Görülüyorki mevcut istihisalle yıllık boru ihtiyacının karşılanmasına imkân olmayacaktır. İlâve olarak 10.800 - 7.800 = 3000 km. yıllık kapasiteyi haiz yeni bir boru fabrikasının inşaaı zaruridir.

Memleket şartları kale alınırsa bu ilâve fabrikasının asbestli çimentoya veya plâstik boru imâlî esasına göre kurulması icap etmektedir.

Bu işlerin yanı sıra içmesu işlerinde çalıştırılacak personelin eğitimi mühim bir problem olarak karşınıza çıkmaktadır. Bu problemin önemini anlıyan DSİ Genel Müdürlüğü köy içmesuyu teknisyeni yetiştirilmesi maksadıyla her sene yeni kurslar tertip etmektedir. Bu güne kadar açılan sekiz adet kurs-

tan cem'an 313 teknisyen mezun olmuş ve bunların içinden 29 eleman tekâmül kursuna tabi tutulmuştur.

Yaptığımız basit bir hesaba göre, köy içmesu işlerinin normal bir seyirle yürütülebilmesi için takriban 600 su teknisyenine ihtiyaç vardır. Nüfusu 3000 den büyük olan ve iller Bankası Genel Müdürlüğünce yürütülmekte bulunan içmesuyu işleri asgarî 100 adet teknisyen nazarı itibare alırsa toplam 700 adet teknisyenin bu işlerin yürütülmesinde çalıştırılması lazımdır.

Teknisyen eksikliği yanı sıra mühendislerle olan ihtiyaç bariz bir şekilde ortadadır. Köy içmesuyu işlerinin belirli bir program tahtında takibi için, her iki vilâyette bir kısım teşkilâtı ve her kısımda 1 Başmühendis ve 2 adet mühendisin bulunacağı düşünülerak 67 vilâyet için tesis edilecek 35 adet kısım teşkilâtında çalışacak asgarî 105 mühendis, şubeler ve merkez teşkilâtı da göz önüne alınarak yekûn mühendis ihtiyacı 200 olarak gösterilebilir.

Şehir içmesu işleri için asgarî miktarı 120 olarak alabiliriz. Bu suretle memleketimizde içmesuyu mevzuları ile iştigal etmesi icap eden mühendis adedi 320 olmalıdır.

Bu gün şehir içmesu işleri ile görevli mühendis takriben 45, köy içme suları için 40 adettir. Mevcut 67 Vilâyet Bayındırlık Müdürlerinin de köy içmesularıyla uğraştıklarını kabul ederek, iştigal mevzularını da düşünerek bu sahada bilfiil çalışır kabul edebileceğiniz teknik güçlerini, en fazla 67/3=22 adet mühendise idantik olarak mütalâa edebiliriz. Bu itibarla içmesuyu işlerinde halen çalışmakta olan (45+40+22) 107 mühendise ilâve olarak daha 213 mühendise ihtiyaç vardır.

Demek oluyorki içmesuyu davanın memleket çapında halli için, bu sahada çalışması icap eden teknik personel, asgarî 320 ve teknik yardımcı personel ise 700 adet olmalıdır. Bu gün çalışmakta olan

mühendisler, olması icap edenin 1/3 i, teknisyenler ise 1/2 i kadardır. Teknik personel gücünün iş kapasitesiyle mütenasip olarak artırılması icap etmektedir.

Diğer taraftan, içmesuyu tesislerinin inşaa edilerek hizmet edecekleri toplumlara devretmekle vazifemiz bitmiş olmayacaktır. Yatırılan millî sermayeden azami istifade etmek için, içmesuyu tesislerinin hesaplanan amortisman müddetleri içinde kullanılması lazımdır. Bu ise iyi bir işletme ve bakım ile kabilirdir. İyi işletme, yeter bilgiyi haiz tercübeli personel ile mümkündür. Teknik bilgiyi muhtevi yeter sayıda eleman olmıyan memleketimizde içmesuyu bakım ve işletmeciliği, mühim bir problem olarak karşınıza çıkmaktadır.

Su ve hidrolik bilgidan mahrum ellere teslim edilen tesisler zamanından çok önce harap olmakta ve işlemez hale gelmektedir. Bu suretle toprağa gömülen milyonlar, çarçabuk toprak olup gitmektedir. Bu gün için bu davanın bir sahibi yoktur. Memlekete çok pahalıya mal olacak bu problemin bir an önce halli için gerekli adımın atılması zaruridir. Her sene inşaat programlarına muvazi olarak, inşaatın ait olacağı toplumlardan hiç olmazsa kasaba ve şehirlerden celbedilecek elemanlar, içmesuyu bakım ve işletmeciliği mevzuunda kurslara tâbi tutulup lüzumlu bilgilerle teçhiz edilmeli ve mevzu ile uğraşan personelin bilgileri yenilenerek işletme sırasında karşılaştıkları güçlükler münakaşa edilmelidir. İşletmeye açılan tesislerden azami faydalanma, işletme ve bakım personelinin iyi bir şekilde eğitilmesiyle mümkün olacaktır.

Referanslar :

- 1 — «Türkiye içmesuyu sanayii hakkında bir inceleme» Nafia Vekâleti DSİ Genel Müdürlüğü
- 2 — «DSİ içmesuları Dairesinin Funksiyonu ve 1961-1962 çalışmalarının hülâsası» broşürü.

**TÜRKİYE
MÜHENDİSLİK
HABERLERİ**

İNŞAAT VE MÜHENDİSLİK MEVZUUNDA
TEKNİK MAKALE, HABER VE İŞ İLANLARI
İLE SİZLERİ TATMIN EDEBİLECEK VE
İHTİYAÇLARINIZA CEVAP VEREBİLECEK
M E C M U A D İ R